

Ryzyko emerytalne w świetle prognozowanych zmian zapotrzebowania na towary i usługi konsumpcyjne seniorów w Polsce

Wydłużające się dalsze trwanie życia, przy jednocześnie bardzo niskiej dzietności powoduje, iż seniorzy stanowią coraz większą część polskiego społeczeństwa. Według prognozy EUROPOP2013 liczba seniorów w Polsce zwiększy się w 2060 roku do 11 milionów (prawie dwukrotnie w porównaniu z 2013 rokiem), a wśród nich ponad 4 miliony osób będą w wieku 80 lat i więcej. Efektem starzenia się populacji będzie zmiana zapotrzebowania przyszłych seniorów na m.in. usługi zdrowotne i opiekuńcze, przy jednoczesnym ograniczonym dostępie do świadczeń ze strony państwa, spowodowanym ograniczeniem wydatków publicznych na emerytury i opiekę długoterminową, oraz ze strony rodziny, z powodu dłuższej aktywności zawodowej i przemian w więzach rodzinnych.

Głównym celem projektu jest zbadanie zmiany zapotrzebowania seniorów na towary i usługi konsumpcyjne oraz obliczenie ryzyka emerytalnego, zdefiniowanego jako niedobór środków finansowych na pokrycie zapotrzebowania, po uwzględnieniu dostępu do nieodpłatnych świadczeń rzeczowych (opieka zdrowotna i opiekuńcza oferowana przez państwo lub rodzinę). Realizacji głównego celu projektu podporządkowane są cele pomocnicze:

- określenie zapotrzebowania na świadczenia pieniężne i rzeczowe obecnych seniorów w różnych fazach starości (I faza – 65-74 lata, II faza – 75-84 lata, III faza – 85 lat i powyżej)
- zbadanie budżetów gospodarstw domowych obecnych emerytów, określenie stopnia zaspokojenia ich potrzeb ze środków publicznych i prywatnych przy istniejących rozwiązaniach instytucjonalnych oraz zdefiniowanie luki w pokryciu obecnego zapotrzebowania
- określenie zmian w zapotrzebowaniu na dobra i usługi konsumpcyjne przyszłych seniorów (w perspektywie roku 2060), z podziałem na grupy wieku odzwierciedlające trzy fazy starości oraz inne charakterystyki (płeć, liczebność osób w gospodarstwie domowym oraz miejsce zamieszkania (wieś, miasto))
- wycenę koszyka dóbr i usług konsumpcyjnych przyszłych seniorów w zależności od wyżej wymienionych cech,
- ustalenie możliwości zapewnienia dostępu do nieodpłatnych usług oferowanych przez państwo i rodzinę w przyszłości (świadczenia zdrowotne i pielęgnacyjne),
- obliczenie zastępowalności dochodów z pracy przez emeryturę z systemu publicznego, i w konsekwencji obliczenie wartości ryzyka emerytalnego według przyjętej w projekcie definicji ryzyka emerytalnego,
- wskazanie kierunku rozwoju produktów finansowych i ubezpieczeniowych, które mogą zostać wykorzystane do niwelowania ryzyka emerytalnego.

Proponowany projekt jest pierwszą próbą ilościowego (wartość i struktura) zdefiniowania zapotrzebowania przyszłych seniorów w Polsce na towary i usługi konsumpcyjne w świetle zmiany charakteru starości (feminizacja, singularyzacja i długowieczność). Pozwoli na wypełnienie luki badawczej między spodziewanymi konsekwencjami starzenia się ludności w każdej z trzech faz starości, a konkretyzacją zapotrzebowania na towary i usługi seniorów. Cechy takie jak badanie całościowego zapotrzebowania na towary i usługi konsumpcyjne (a nie tylko selektywnych usług), uwzględnienie możliwości zaspokojenia niektórych potrzeb poprzez dostęp do świadczeń nieodpłatnych (oferowanych przez państwo czy rodzinę) oraz indywidualizacja ryzyka emerytalnego odróżniają proponowane badanie od prowadzonych dotychczas np. w zakresie badania luki emerytalnej czy mierników gotowości emerytalnej (OECD 2014). Badania te odnoszą się jednak do spełnienia przez emeryturę utrwalonych standardów (World Bank 1994): utrzymania standardu życia po przejściu na emeryturę (pierwsza emerytura w wysokości 60% ostatniego wynagrodzenia) i zapewnienia minimalnego standardu konsumpcji w okresie dezaktywacji zawodowej (pierwsza emerytura w wysokości 40% ostatniego wynagrodzenia). Tymczasem okres emerytalny można podzielić na trzy fazy, charakteryzujące się zróżnicowanym zapotrzebowaniem na towary i usługi. Uważamy, że analiza zapotrzebowania powinna być ukierunkowana na konkretne osoby (indywidualizacja ryzyka).

Efektom projektu będzie wypełnienie luki badawczej w ocenie potrzeb seniorów poprzez wartościowe zdefiniowanie zapotrzebowania na towary i usługi emerytów w Polsce w poszczególnych fazach starości w świetle zmiany charakteru starości. Na podstawie wyników badania zostaną sformułowane propozycje zmiany obowiązujących w literaturze przedmiotu standardów bezpieczeństwa socjalnego. W przekonaniu wnioskodawców, realizacja projektu pozwoli na dalszy rozwój ekonomii, silver economy, finansów i gerontologii społecznej. Wyniki badania stworzą również bazę danych do międzynarodowych porównań dotyczących przyszłego zapotrzebowania seniorów na poszczególne towary i usługi konsumpcyjne.